

# PRIKAZ ISLAMA U ZAPADNIM MEDIJIMA SA POSEBNIM AKCENTOM NA INTERNET

Azra HADŽIĆ

## Sažetak

Elektronski mediji imaju posebno mjesto u životu ljudi, a utjecaj koji oni vrše na formiranje svijesti ljudi o pojedinim pitanjima je očit, tako da je jako bitan način na koji oni plasiraju informacije javnosti.

I prije 11. septembra postojala je negativna slika o islamu na Zapadu, ali danas je ona osvježena i proširena. Tome je u mnogome doprinijela medijska propaganda koju vode zapadni mediji zloupotrebljavajući slobodu govora i novinarstva.

Kako na televiziji tako i na internetu uočavamo neispravnosti i pristrasnost u izvještavanjima o islamu, pa se tako muslimani dovode u kontekst nejednakosti spolova, marama kao simbola ekstremizma i neintegracije, terorizma, radikalizma, konzervatizma, zaostalosti, i sl.

Iako je uočljiv porast internet stranica koje nastoje da nepristrasno izvještavaju, kao što su tu i alternativne TV stanice sa islamskim sadržajem, postavlja se pitanje da li dopiru do auditorijuma?

Bilo da se radi o namjernom ili nenamjernom krivotvorenju, trebamo se zapitati koliko muslimani doprinose toj zloupotrebi medija i šta čine u borbi protiv te pojave. Borba protiv pogrešne prezentacije islama jeste zadatak koji zahtijeva potpunu saradnju među muslimanima u cilju združivanja i razvijanju raspoloživih sredstava i sposobnosti potrebnih za korištenje širokog spektra mass-medija za prenošenje poruke islama.

Ključne riječi: zloupotreba medija, krivotvorenje, predrasude, neznanje, saradnja, razvoj

**E**lektronski mediji danas imaju posebno mjesto u životu ljudi. Pored toga što se preko njih šalju i primaju informacije sa jednog kraja svijeta na drugi nevjerovatnom brzinom, čime su štampane medije ostavili daleko iza sebe, oni utječu na javno mišljenje i na neki način formiraju identitet ljudi. S toga jako je bitan način na koji elektronski mediji informiraju javnost, kao i materijal i teme koje se prezentiraju putem njih.

Živimo u dobu kada nema niti jedne kuće bez radija i televizora, a ubrzo će ista situacija biti i sa internetom. Internet kao moderni način informiranja jedan je nevjerovatan medij putem kojeg se može doći do bezbroj nevjerovatnih informacija, stupiti u kontakt sa drugom stranom svijeta ili uživo pratiti TV i radio emisije ili preko satelita poglediti Zemlju iz svemira ili čak vlastitu zgradu i aute koji se oko nje kreću.

Kako su ljudi u ovom dobu globalizacije vezani za ove elektronske medije očit je izravan utjecaj koji oni vrše na formiranje stava ljudi o pojedinim pitanjima. U ovom tekstu govorimo o načinu na koji se islam prezentira u elektronskim medijima, sa akcentom na internet stranicama na engleskom jeziku, posvećujući posebnu pažnju na internet stranice iz Njemačke, obzirom da je Njemačka jedna od zapadnih zemalja sa najvećim brojem naših izbjeglica i najvećom muslimanskom manjinom.

Nakon 11. septembra i terorističkih napada na WTC u Njujorku, sam pomen riječi islam i muslimani asocira na: talibane, terorizam, ekstremizam, totalitarizam, Irak, Iran, Afganistan, Al-Qaidu, mahramu/hidžab, zatucanost, neobrazovanost, grupu prljavih i poderani ljudi kako pale zastave Amerike, Izraela i Danske uzvikujući divljački: „*Tekbir*“. Zapravo, slična slika o islamu je postojala i prije, samo što je nakon 11. septembra ta slika osvježena i proširena. Tome je u mnogome doprinijela medijska propaganda koju imaju zapadni mediji. Zapad je stvorio ovu sliku o islamu zloupotrebjavajući medije i slobodu govora i novinarskog izražavanja. Samo gledajući vijesti i emisije na CNN-u ili EURONEWS-u, uviđamo neispravnosti i pristrasnost u izvještavanjima iz Palestine, Iraka, Irana, uopće kada su u pitanju muslimani, pa i kada je u pitanju izvještavanje o Bosni po pitanju Srebrenice. Prilikom izvještavanja sa komemoracije u Potočarima na EURONEWSU-u se i dalje o ratu u Bosni govori kao o građanskom ratu. Na CNN-u tragajući za senzacionalnim

pričama sa Istoka, prave emisije o podređenom mjestu žene u društvu, njihovoj neobrazovanosti i zlostavljanjima, o ratnicima na Božijem putu – mudžahedinima, a sada se najavljuje emisija o mladoj generaciji muslimana sa oštrim i zabrinutim glasom voditeljice Kristijan Amampur od kojeg se sledi krv u venama, a slike američkih vojnika koji izglednjelaj djeci Iraka ili Afganistana daju čokoladice podsjeća na one iz 1992-95. godine u Bosni i Hercegovini. Prije dvije godine na istom CNN-u prikazana je i skraćena verzija i segmenti kontraverznog dokumentarnog filma *Obsession (Opsesija): rat radikalnog islama protiv Zapada*, čiji je režiser Wayne Kopping rekao da se djeca u arapskom svijetu hrane mržnjom protiv Zapada, te da je i cijela kultura prožeta tom mržnjom.

Kada je prije nekog vremena avion sa putnicima koji su išli iz Brazila u Francusku pao u Atlantik, u vijestima se odmah javilo da nije isključena mogućnost terorističkog napada islamskih ekstremista. Koja god bomba eksplodira u vijestima se pretpostavlja da se radi o islamskim ekstremistima, baš kao što je i prije desetak godina E. Said govorio u svojoj knjizi *Krivotvorenje islama*.

Zapravo, ne moramo ni gledati strane kanale da bismo vidjeli kako obavještavaju i u koji kontekst stavljaju muslimane i islam, obzirom da naše TV-stanice preuzimaju vijesti sa zapadnih medija bez bilo kakvog pokušaja ispravljanja ili preformuliranja pogrešno sročeni vijesti.

Na internetu, nepreglednom moru informacija, o islamu se govori na sličan način: o prelascima na islam i predviđanjima prelazaka u narednim godinama, o terorizmu, obavezno pitanje mahrame/hidžaba i njene povezanosti sa ekstremizmom i mogućnošću integracije, džihadu, 11. septembru, dozvoli gradnje džamija, stereotipima, fundamentalizmom, terorizmom, ekstremizmom, radikalizmom, netolaranciji, nazadnosti, neobrazovanosti, nasilju, u kontekstu rasprava o ulasku Turske u EU, teokraciji, integraciji, sekularizmu, islamskom zauzimanju svijeta, rigoroznom Šerijatu, klanju životinja i kamenovanju preljubnika, demokratizaciji arapskog svijeta, te vjerskim slobodama i jednakostima.

Kako je bilo i ranije, opet su se pojavile informacije u elektronskim medijima o povećanju broja muslimana u EU, posebno u Njemačkoj. Prema toj statistici, za pedesetak godina petina stanovništva Njemačke biće musli-

mani, potičući time problem imigracije i stranih državljana na Zapadu. Pitanje mahrame/hidžaba još uvijek je aktuelno, posebno jer u Njemačkoj nema zakona na državnom nivou koji zabranjuje nošenje mahrame. Nošenje mahrame predstavlja vjerski simbol i nejednakost, prema onima koji se protive nošenju mahrame, kažu da ona vrijeda osjećaje drugih. U jednom intervjuu sa Wolfgangom Bosbachom, ekspert za unutrašnje poslove u njemačkom parlamentu, konzervativne Kršćanske Demokratske Unije, na [www.dw-world.de](http://www.dw-world.de) u kojem se govori o integraciji muslimana u Njemačko društvo i uopšte mogućnosti integracije muslimana postavlja se i pitanje da li se marama suprostavlja integraciji, na koje je W. Bosbach odgovorio da se suprostavlja.

Aktuelne su bile i rasprave o gradnji džamija. Posebno je privukla pažnju, za našu javnost, rasprava koja se vodila u Sloveniji, ali rasprave su se vodile i u Njemačkoj gdje je bilo, i još uvijek ima, velikih suprostavljanja gradnji džamija. Uvijek aktuelno je pitanje vjeronauke u školama i nošenje mahrame. *When Faith is More Important than School* (Kad je vjera bitnija od škole) bio je jedan od niza naslova na stranici [www.dw-world.de](http://www.dw-world.de), a koji se ticao teme hidžaba i pohađanja časova tjelesnog odgoja u mješovitom razredu.

Ono što nam posebno para uši jeste konstantno etiketiranje terorističkih napada i bilo kakvih napada sa pridjevom *islamski*. O tome je govorio i Mustafa Klanco, glavni imam Mešihata Islamske zajednice Njemačke, u intervjuu za BOŠNJACI.net, 2007. godine.

Ipak mnogobrojne su internet stranice koje nam daju manje pristrasne informacije, koje nastoje prikazati obje strane priče i koje nastoje javnost upoznati sa islamom na objektivni način. Tako na stranici BBC-a u odjeljku o religijama možemo naći poseban sadržaj koji je vezan za islam, a koji u kratkim crtama i audio zapisima govori o islamu i njegovim temeljnim sadržajima i vjerovanjima. Dosta je reagiranja na pristrasno izvještavanje o izraelsko-palestinskom pitanju i uopće pogrešnom i nepravednom odnosu prema muslimanima. Tako na stranici [www.globalresearch.ca](http://www.globalresearch.ca) nalazimo tekst *Merkell's Will* Ali Fathullah-Nejada u kojem se naširoko govori o cenzurisanju glavnih i najvećih TV-stanica u Njemačkoj od strane države i drugih interesnih grupa. Uočljiv je i porast broja stranica islamskog sadržaja koji se uređuju od strane muslimana na Zapadu, kao što su tu i alternativne TV stanice sa

islamskim sadržajem. Ali postavlja se pitanje da li one dopiru do auditorijuma, kao što je to pitanje postavila i Anke Bentzin analizirajući program Njemačkog OKB-a, gdje muslimani imaju mogućnost izražaja.

O zloupotrebi medija govorili su, između ostalih, E. Said, Akbar S. Ahmed i Louay M. Safi, koji su upozoravali na krivotvorenje islama i politički motiviranu medijsku kampanju protiv islama na Zapadu u kojoj se islam izjednačava sa nasiljem i agresijom, ali i na neadekvatan odgovor i stav muslimana po istom pitanju.

Bilo da se radi o neznanju izvjestitelja, njihovom generaliziranju na temelju ličnih iskustava religije ili se radilo o namjernom, smišljenom i politički potaknutom krivotvorenju, trebamo postaviti pitanje koliko su muslimani doprinijeli toj zloupotrebi slobode medija i šta muslimani čine na borbi protiv zloupotrebe sloboda i pogrešnog predstavljanja islama. Muslimanski odgovor na medijsko iskrivljeno predstavljanje islama je u većini slučajeva oskudan i neefektivan. Kako kaže M. Safi, kampanja izobličavanja i pogrešnog informiranja o islamu se efektivno ne odbija od strane muslimanskih medija, zbog toga što muslimanski mediji, praktično, ne postoje. Jer izvan nekoliko publikacija koje normalno cirkuliraju unutar malog broja ljudi, koji su već angažirani za stvar islama, bilo ko drugi jedva da može i govoriti o muslimanskim mass-medijima. Istinski razlog neefikasnosti muslimanskih medija i njihovoj nemogućnosti da se suprostave uvredljivoj kampanji protiv islama jeste način na koji se islam predstavlja i promovira. Uprkos važnosti elektronskih medija i dalekovidnih rezultata koje oni mogu učiniti u izmjeni kulturne stvarnosti, oni još nisu postali oruđa i instrumenti za širenje poruke islama. Jedan važan znak pomanjkanja razumijevanja ovih moćnih oruđa može se vidjeti u činjenici da visoke islamske obrazovne institucije ne smatraju razne oblike umjetnosti i tehnologije kao korisna sredstva koja imaju veze sa porukom islama, već nastavljaju da se fokusiraju na interpersonalnu komunikaciju i manje učešće u javnom komuniciranju, a časopisi i poneki mediji ili emisije koje postoje usmjereni su samo prema čitateljstvu ili gledaocu muslimanu, nego što je usmjereno javnosti.

Borba protiv pogrešne prezentacije islama s ciljem uspostave istinske slike islama jeste zadatak koji zahtijeva potpunu saradnju među muslimanima i islamskim organizacijama, te visokim obrazovnim institucijama u cilju

zduživanja raspoloživih sredstava i sposobnosti. On također, zahtijeva razvoj umjetničkih i tehnoloških vještina i sposobnosti, kako kaže M. Safi, potrebnih za korištenje širokog spektra mass-medija za prenošenje poruke islama.

#### Izvori

1. Akbar S.Ahmed, "Medijski mongoli na kapijama Bagdada", *Na kraju stoljeća*, prevela Gabriela Abramac, Zagreb, 1999.
2. Edward W.Said, *Krivotvorenje islama*, prevela Suzana Sesvečan, Zagreb, 2003.
3. www.hajrat.com
4. www.rijaset.ba
5. www.mediaonline.ba

6. www.bbc.co.uk
7. www.spiegel.de
8. www.themodernreligion.com
9. www.dw-world.de
10. http://affiliate.kickapps.com
11. http://jis.oxfordjournals.org
12. www.integration-in-deutschland.de
13. www.magazine-deutschland.de
14. www.ingentaconnect.com
15. www.en.bmi.bund.de
16. www.globalresearch.ca
17. www.sussex-academic.co.uk
18. http://electronicintifade.net
19. http://tnjn.com
20. www.state.gov
21. www.islamicvoice.com

#### Summary

#### PRESENTATION OF ISLAM IN THE WESTERN ELECTRONIC MEDIA WITH SPECIAL EMPHASIZES ON THE INTERNET

Azra Hadzic

The electronic media have a special place in people's lives and the influence they have on the formation of consciousness among people on certain issues is obvious, so that the way they launch information to the public is very important.

Even before September 11, there had been a negative portrayal of Islam in the West, and today it is further stimulated and broadened. The Western media propaganda, which abuse the freedom of speech and the freedom of press, bear much responsibility for this. We can observe the inaccuracies and the bias in the reporting about Islam on television and the Internet, so that the Muslims are brought into a context of gender inequality, hijab (scarves) as a symbol of extremism and non-integration, terrorism, radicalism, conservatism, backwardness and the like. Although there is an increase in the number of Internet websites which attempt to offer unbiased reporting, as do the alternative TV stations with Islamic content, one must wonder whether they are reaching the audience? Whether it is the case of intentional or unintentional falsification, we have to ask ourselves to what extent do the Muslims contribute to the abuse of the media and what it is they are doing to combat such an occurrence. The struggle against false portrayal of Islam is a task that demands total cooperation among Muslims with the aim of integration and the advancement of available means and capabilities required for the use of a wide spectre of mass-media for the dissemination of the message of Islam.

KEY WORDS: media abuse, falsification, prejudices, lack of knowledge, cooperation, development



تحتل وسائل الإعلام الإلكترونية مكانة خاصة في حياة الناس، ولا يخفى على أحد تأثيرها في صياغة إدراك الناس لمختلف القضايا، بحيث أنه من المهم جدا الكيفية التي تقدم بها المعلومات إلى الرأي العام.

قبل الحادي عشر من سبتمبر، كانت توجد صورة سلبية عن الإسلام في الغرب، واليوم أصبحت هذه الصورة أكثر انتشارا وتكرارا. وقد ساهمت في ذلك الدعاية الإعلامية التي تقودها وسائل الإعلام الغربية، مسببة استغلال حرية التعبير والصحافة.

أصبح من الملحوظ وجود تقارير مغلوطة عن الإسلام ومتحيزة ضده، سواء على شاشات التلفزيون، أو على صفحات الإنترنت، وتحدثت تلك التقارير عن المسلمين بأنهم معادين للمساواة بين الجنسين، وعن الحجاب بأنه رمز التطرف والعزلة، وتلصق بالمسلمين تهمة الإرهاب والتطرف والتعصب والتخلف، الخ.

وبالرغم من التنامي الملحوظ في أعداد صفحات الإنترنت التي تحاول تقديم التقارير بموضوعية وعدم انحياز، وبالرغم من وجود محطات التلفزيون البديلة ذات المضامين الإسلامية، فإن السؤال المطروح هو: هل تصل هذه الصفحات والخطوات إلى المتلقين؟

إن التزوير، متعمداً كان أو غير متعمداً، يجعلنا نتساءل عن حجم إسهام المسلمين في ما نراه من إساءة استغلال لوسائل الإعلام، وما الذي يقدمونه في مكافحة هذه الظاهرة. إن مكافحة العرض المغلوط للإسلام مهمة تتطلب تعاوناً بين المسلمين يهدف إلى تجميع الطاقات المتاحة والإمكانات اللازمة للاستفادة من الطيف الواسع من وسائل الإعلام من أجل نشر رسالة الإسلام.

” .

سوء استغلال وسائل الإعلام، التزوير، الأحكام المسبقة، الجهل، التعاون، التطور.